

Klagenemnda for krav om kompensasjon og billighetserstatning
for psykiske belastningsskader som følge av deltakelse i
internasjonale operasjoner

Unntatt off., jf. offl § 13.1 jf. fvl § 13.1

VEDTAK

Klagesak nr.: 3/2017

Klager: [REDACTED]

Klagers prosessfullmektig: Advokat Jon Olav Holvik

Klagen gjelder: Krav om kompensasjon etter forskrift 2009-12-22 nr. 1768 om særskilt kompensasjonsordning

Beslutningsdato: 15. februar 2018

I behandlingen har deltatt: Anne Stine Eger Mollestad
Marianne Abeler
Claus Brynildsen
Edvin Værøy

Konklusjon: Klagen tas ikke til følge. Saksomkostninger i anledning klagen dekkes i sin helhet.

1. Sammendrag av sakens faktiske sider

Klagen gjelder krav om kompensasjon etter forskrift 2009-12-22 nr. 1768 om særskilt kompensasjonsordning for psykiske belastningsskader som følge av deltakelse i internasjonale operasjoner (kompensasjonsforskriften).

Skadelidte, født [REDACTED], tjenestegjorde i [REDACTED] i perioden [REDACTED] til [REDACTED]. I [REDACTED] tjenestegjorde skadelidte som sykevokter i stabsbatteriet.

Han hadde en vanskelig oppvekst hos sine foreldre, og bodde en periode på fosterhjem. Etter hvert flyttet han inn hos besteforeldrene sine. Skadelidte skal ha blitt utsatt for overgrep av sin onkel som liten. Da han fortalte om dette til sin far, ble han angivelig ikke trodd og fikk juling for å fare med løgn. Skadelidte reiste til sjøs som 16-åring. Han hadde da fullført grunnskolen. Han var 20 år gammel da han reiste ut i FN-tjenesten i [REDACTED].

Skadelidte har i ettertid fortalt om flere belastende hendelser fra tjenesten sin i [REDACTED]. Blant annet utførte han førstehjelp på flere alvorlig skadde personer. Skadelidte var også involvert i en trafikkulykke, der et barn ble påkjørt og drept.

Av utdannelse har skadelidte fagbrev som hjelpepleier fra 1992 og fagbrev som tømrer fra 2007. Han har hatt et variert yrkesliv, blant annet som sjømann, drosjesjåfør, dørvakt, bygningsarbeider og hjelpepleier. Etter tjenesten i [REDACTED] kom han raskt i arbeid. I [REDACTED] arbeidet skadelidte ombord på et skip som fraktet [REDACTED] til [REDACTED]. På den tiden var det borgerkrig i [REDACTED]. Da de lå til kai, ble skipet arrestert og holdt igjen i ett år. På denne tiden ble de vaktet av unge gutter med våpen. Disse unge guttene var hele tiden ruset på både alkohol og ulike narkotiske stoffer. De kunne true og virket uberegnelige, og skadelidte følte at hva som helst kunne skje. Saken løste seg ved at en av hans medfanger var en amerikansk diplomat. Først da USA sendte krigsskip, ble saken løst og de slapp ut av fangenskap.

Skadelidte har arbeidet sammenhengende frem til [REDACTED]. Da ble han arrestert og siktet for incest, og senere dømt til 6 års fengsel for disse forholdene. Han arbeidet på dette tidspunktet ved en barnevernsinstitusjon. Arbeidsforholdet ble avsluttet, og som følge av dommen kom han i et økonomisk uføre og ble skilt.

Deler av dommen ble sonet i frisoning. Under frisoningen kom han i jobb som tømrer, før han ble permittert i desember 2008. Skadelidte var deretter i arbeidsutprøving som anleggsgartner i en kort periode før han ble langtidssykemeldt for ryggplager i 2009. Ytterligere arbeidsutprøving viste seg vanskelig på grunn av hans helseplager, og han falt etter dette ut av arbeidslivet. På grunn av overgrepdommen var det uaktuelt for NAV å forsøke arbeidsutprøving innen helsefag, et yrkesområde han hadde arbeidet med siden 90-tallet. Han ble 100% uføretrygdet fra 2013. I 2017 ble 50% godkjent som yrkesskade, basert på erklæring fra psykolog Stein Aage Henriksen.

Etter soningen trakk skadelidte seg tilbake og bodde i en campingvogn på fjellet. Han hadde i en periode et høyt forbruk av alkohol, i hovedsak hjemmebrent. Han er i dag rusfri. Skadelidte har, i tillegg til sine psykiske plager, omfattende somatiske plager i hjerte-, kar og bevegelsesapparatet. Dokumentasjonen i saken viser at de somatiske plagene utviklet seg rett forut for at dommen hans var ferdig sonet.

I forbindelse med kompensasjonssaken er det innhentet en spesialisterklæring fra psykologspesialist Trond Haug. Erklæringen er innhentet i tråd med det særskilte mandatet. Psykolog Haug konkluderer med at skadelidte har en selvstendig psykisk belastningsskade som følge av tjenesten i [REDACTED] i form av F.43.1 PTSD, samt F.62.0 Vedvarende personlighetsendring. Videre anslår psykolog Haug at 100% av den totale psykiatriske invaliditeten er forårsaket av den psykiske belastningen fra [REDACTED] i [REDACTED].

Statens pensjonskasse (SPK) har i vedtak av 5. september 2016 gitt skadelidte avslag på kompensasjon etter den særskilte kompensasjonsordningen. SPK finner på bakgrunn av sakens dokumentasjon, og ut fra en lempelig vurdering, at skadelidte har en psykisk belastningsskade som følge av tjenesten. SPK mener imidlertid at dersom man tenker tjenesten borte, ville skadelidte uansett vært 100 % varig ervervsmessig ufør i dag som følge av somatiske lidelser.

Skadelidte påklaget avgjørelsen. SPK har ved oversendelsen av klagen 31. januar 2017 ikke funnet grunnlag for å endre sine tidligere konklusjoner, og vedtaket er sendt frem til klagebehandling.

Både skadelidte og hans advokat møtte i klagenemnda. SPK var også til stede på møtet.

2. Klagenemndas vurdering

Rett på kompensasjon etter forskriften forutsetter i henhold til forskriften § 3 at skadelidte er påført en varig psykisk belastningsskade som følge av tjenestegjøring i internasjonal operasjon. Videre kreves det at den psykiske belastningsskaden har medført varig ervervsmessig uførhet.

De nærmere krav til årsakssammenheng utledes av betingelseslæren. Etter betingelseslæren vil den psykiske belastningsskaden være årsak til hele skadelidtes ervervsuførhet dersom den har vært en nødvendig og tilstrekkelig betingelse for uførhetens inntreden. Det er skadelidte som bærer bevisbyrden for at det foreligger en slik nødvendig og tilstrekkelig årsakssammenheng.

Kravene til bevis for å konstatere årsakssammenheng er lempeligere etter kompensasjonsordningens del I, jf. Forsvarsdepartementets tolkningsnotat av 27. november 2010. Dette tolkningsnotatet må sees i lys av et presiserende tolkningsnotat av 7. november 2014. Det fremgår her at tolkningsanvisningen knytter seg til vurderingen av bevis som ligger langt tilbake i tid, og at mangel på tidsnære bevis for slike eldre forhold, ikke i seg selv vil føre til avslag på krav etter kompensasjonsordningen.

Formålet er å fange opp de tilfeller som ligger langt tilbake i tid og hvor det ikke lar seg gjøre å fremskaffe tilstrekkelig med bevis som kan dokumentere at skadelidte ble påført en psykisk belastningsskade under tjeneste. Ved anvendelsen av en lempeligere bevisvurdering vil skadelidtes forklaring, sammenholdt med det øvrige bevisbildet, danne grunnlag for vurderingen av om skadelidte er berettiget til en kompensasjon. I den sammenheng vil konsistensen i skadelidtes forklaring over tid ha særlig relevans, samt om skadelidtes forklaring om psykiske plager er avgitt på et tidspunkt forut for innføringen av kompensasjonsordningen. Der det foreligger opplysninger eller andre typer bevis som tilsier at det er andre og for tjenesten uvedkommende årsaker til skadelidtes psykiske plager, vil disse vektlegges etter alminnelige bevisregler. Der det foreligger holdepunkter for at de psykiske plagene skyldes andre forhold enn tjenesten i internasjonal operasjon, vil det tale mot kompensasjon. At skadelidte selv ikke kobler sine plager til tjenesten, selv om det uomtvistelig foreligger psykiske plager, kan ikke uten videre tolkes dithen at tjenesten ikke er årsak. Det påhviler ikke skadelidte å påvise årsaken til psykiske plager, men en tidlig kobling mellom plager og tjeneste, vil kunne styrke skadelidtes posisjon.

Foreligger nedtegnelser mv som ligger tett opp mot tjeneste, og som bidrar til å klarlegge skadelidtes tilstand på den tiden, vil de være særlig viktig ved bevisbedømmelsen. Foreligger slike opplysninger, er man utenfor området for tolkningsanvisningen. Tilsvarende gjelder ved vurderingen av nye bevis som sannsynliggjør at skadelidte uansett ville ha fått sine plager eller uansett ville ha falt ut av arbeidslivet.

Når det foreligger uklarhet om hvilke skader og lidelser som har oppstått og det er usikkerhet omkring årsaker til sykdomsutviklingen, må det foretas en avveining av de foreliggende bevis. Ved en slik bevisbedømmelse vil bevisene kunne ha forskjellig kvalitet og tyngde. Det vises for så vidt til Rt. 1998 s. 1565 (Lie-dommen) og Rt. 2010 s. 1547 (Ask-dommen). På s 1572 i Lie-dommen fremkommer:

«Det kan være uklarhet om hvilke skader som er oppstått, når de forskjellige symptomer har inntrådt og i det hele om og i tilfelle hvilke deler av en foreliggende helsesvikt som kan tilbakeføres til den aktuelle påkjørsel som skal ha medført nakkesleng. Det foreliggende bevismateriale vil gjerne være sammensatt, og opplysningene kan trekke i forskjellige retninger. Ved en slik bevisbedømmelse er det

viktig å ha for øye at bevisene vil kunne ha forskjellig kvalitet og tyngde. Særlig viktig ved bevisbedømmelsen vil være nedtegnelser foretatt i tid nær opp til den begivenhet eller det forhold som skal klarlegges, og da spesielt beskrivelser foretatt av fagfolk nettopp for å få klarlagt en tilstand. Dette vil gjelde blant annet nedtegnelser i legejournaler om funn og symptomer pasienten har ved undersøkelsen eller behandlingen. Svakere bevisverdi vil for eksempel opplysninger fra pasient til lege ha hvis opplysningene gjelder pasientens tilstand på et vesentlig tidligere tidspunkt enn tidspunktet for den aktuelle konsultasjonen. Opplysninger fra parter eller vitner med binding til partene som er gitt etter at tvisten er oppstått, og som står i motstrid eller endrer det bildet som mer begivenhetsnære og uavhengige bevis gir, vil det oftest være grunn til å legge mindre vekt på...»

Dette er stadfestet i Askdommen, hvor det blant annet heter i premiss (44): «Den tidsnære dokumentasjonen må tillegges størst betydning».

Det er ikke omtvistet at skadelidte har vært utsatt for hendelser under tjenesten som har hatt potensiale for traumatisering. At hendelsene skadelidte ble utsatt for, på generelt grunnlag har potensial for å kunne påføre psykisk skade, er dog i seg selv ikke tilstrekkelig til å kunne konkludere med at det i beviskravet er oppfylt. Det stilles krav til mer konkrete holdepunkter, for å legge dette til grunn som sannsynlig.

Det foreligger flere ulike spesialisterklæringer i denne saken. SPK har i forbindelse med behandlingen av saken etter den særskilte kompensasjonsordningen innhentet spesialisterklæring fra psykologspesialist Trond Haug. Erklæringen er avgitt i tråd med mandatet etter ordningen. Psykolog Haug mener skadelidte oppfyller kriteriene for diagnosen F43.1 Posttraumatisk stresslidelse, F62.0 Vedvarende personlighetsforandring etter katastrofale hendelser og F62.1 Vedvarende personlighetsforandring etter psykisk lidelse. Han skriver at det også foreligger «flere andre symptomlidelser», uten at dette er nærmere beskrevet.

Psykolog Haug baserer sine vurderinger og konklusjon på at skadelidte slet med psykiske plager umiddelbart etter tjeneste. Opplysningene om dette bygger i hovedsak på skadelidtes egen fremstilling av saken i forbindelse med psykologhjelp da han ble pågrepet i [REDACTED] og ved undersøkelsen hos Haug. Også i en erklæring utarbeidet av psykolog Henriksen i forbindelse med skadelidtes krav om uføretrygd hos NAV, er det lagt til grunn at skadelidte hadde en PTSD-diagnose som følge av tjenesten i [REDACTED]. Erklæringen bygger på at skadelidte skal ha hatt markante psykologiske plager rett i etterkant av tjenesten. Det foreligger ingen dokumentasjon i saken som underbygger at skadelidte nærmest umiddelbart etter tjenesten i [REDACTED] i [REDACTED] slet med markante psykiske plager. Skadelidte har selv anført at han på dette tidspunktet ble henvist til behandling for plager, men at han i behandlingssituasjonen ble avvist. Han mener dette skyldtes manglende kompetanse på psykiske plager blant veteraner hos behandlende lege. Haug ser ikke bort fra at dette kan stemme ut fra hvordan helsetjenesten etter Haugs vurdering forholdt seg til psykiske plager på den tiden. Nemnda ser ikke bort fra at det på generelt grunnlag kan være sannsynlig at ”mental krigsskade ikke var noe tema i psykiatrien” i [REDACTED], jf Haugs erklæring s 59, men det er ikke i seg selv tilstrekkelig til å si at det dermed er sannsynlig at skadelidte ble avvist. Det er intet i det øvrige bevismateriale som underbygger at dette rammet skadelidte, eller at skadelidte på dette tidspunktet hadde markante psykologiske plager. Uten nærmere holdepunkter i det foreliggende bevismateriale, er derfor dette opplysninger som har begrenset bevismessig verdi.

Fraværet av dokumentasjon omkring anførte markante psykologiske plager sammenholdt med en lang yrkesaktiv periode og det sammensatte årsaksbildet, tilsier etter nemndas vurdering at det ikke er tilstrekkelig sannsynliggjort at tjenesten er årsak til skadelidtes plager i dag. Av den foreliggende dokumentasjon fremkommer at skadelidte relativt raskt kom ut i arbeidslivet etter endt tjeneste, og at han arbeidet sammenhengende frem til han ble pågrepet og siktet for incest mot sin egen datter 24 år senere i [REDACTED]. De siste ti årene før overgrepdommen i [REDACTED] var skadelidte mye hos legen, men uten at det i de fremlagte dokumentene nevnes noe om diffuse plager i form av skjulte psykiske problemer. Konsultasjonene omhandler utelukkende plager som kan knyttes til konkrete somatiske lidelser.

I etterkant av at skadelidte ble pågrepet og dømt for incest, fremgår det imidlertid av journalnotater i saken at skadelidte har vonde minner fra hendelser fra tjenesten i [REDACTED], og at han sliter med disse. Han nevner i de samme journalnotatene også hendelser fra egen barndom, der han ble utsatt for

seksuelle overgrep fra en person i nær familie, samt hendelsene fra da han som sjømann satt i arrest i [REDACTED] og var vitne til krigshandlinger gjennom et helt år. Disse hendelsene blir etter nemndas syn ikke i tilstrekkelig grad vurdert av den sakkyndige i saken, til tross for at begge disse hendelsene må sies å være av svært dramatisk karakter for skadelidte. Også betydningen av incestsaken, dommen og soningen, samt tilbakeføringen til samfunnet er relevante som temaer i vurderingen, uten at nemnda kan se at dette er problematisert som alternative forklaringsmodeller til skadelidtes psykiske status pr i dag.

Nemnda finner på denne bakgrunn ikke å kunne tillegge psykolog Haugs eller psykolog Henriksens erklæringer vesentlig vekt. De bygger i stor utstrekning på skadelidtes egen angivelse av plagene, og dveler i liten grad ved alternative forklaringer og dokumentasjon i saken. Det er et faktum at det over svært mange år ikke har fremkommet symptomer som har hindret yrkesutøvelse. Det er videre på det rene at uførheten inntraff samtidig med pågrepelse, dom og soning og at han etter soning falt ut av arbeidslivet som følge av somatiske forhold. At psykiske plager da blir mer fremtredende, er forståelig, men danner ikke grunnlag for å konkludere med at de dermed er den mest sannsynlige årsak til hans varige ervervsmessige uførhet.

SPKs vedtak blir etter dette å stadfeste.

Det er fremsatt krav om dekning av utgifter til juridisk bistand med kr. 31.500,- inkl. mva. Kravet gjelder en tidsbruk på 12 timer. I henhold til forskrift av 24. juni 2011 om klagenemnda § 13, dekkes rimelige og nødvendige utgifter til juridisk bistand i anledning saken. Kravet dekkes i sin helhet.

Advokat Holvik har også lagt frem reiseregning med tilsammen kr. 3.662,50,- for oppmøte i klagenemnda. Kravet dekkes i sin helhet.

Skadelidte har lagt frem reiseregning med tilsammen kr. 2.944,- for oppmøte i klagenemnda. Etter forskrift av 24. juni 2011 om klagenemnda for krav om kompensasjon og billighetserstatning for psykiske belastningsskader som følge av deltakelse i internasjonal operasjon § 13, dekkes rimelige og nødvendige utgifter til juridisk bistand i anledning saken. Skadelidtes kostnader ved møte i nemnda dekkes bare i den grad disse er omfattet av forvaltningsloven § 36. Ettersom kravet fra skadelidte ikke har ført frem, foreligger det etter nemndas syn ikke grunnlag for å dekke hans utgifter ved fremmøte. Kravet blir etter dette å avslå.

3. Konklusjon

Klagen tas ikke til følge. Statens pensjonskasses vedtak stadfestes.

SPK dekker saksomkostninger til juridisk bistand i anledning saken og klagen med kr. 31.500,- inkl. mva. i henhold til krav. Videre dekker SPK advokatens reiseregning med kr. 3.662,- i henhold til krav.

Vedtaket er enstemmig.

Oslo, 23. mars 2018

Anne Stine Eger Mollestad
Leder av klagenemnda